

„Deák Ferenc! megéliünk mi / Kend nélkül; / Kívánjuk a szabadságot / Rend nélkül.” – írta Arany János 1867-ben a kiegyezés évében. A kortesnóták formájára ütő soroknak a Demokrata-nóta tréfás és egyben fájdalmas címet adta. Hangulatát és megérzéseinek indokoltságát hosszan lehetne magyarázni. De minek?

Most, amikor ismét a szabadság szellői fújnak, érdemes a régen volt kísérletekre és kudarcokra is gondolni. S érdemes nem megfélekedezni arról a kikínlódott igazságról, hogy a demokráciában egyszerre kell biztosítani a szabadságot is, az egyenlőséget is, s az enyém mellett mindenki más emberi méltóságának tiszteletben tartását is. Ez nehéz és érdekes feladat. Ráadásul napról napra megoldandó. S bár vannak példatárak, a tényleges föladat és megoldásának föltételei minduntalan változnak. A jó megoldást nincs honnan ellesni. Megoldásra vagyunk ítéltetve, azaz a mi problémáinkat helyettünk senki más meg nem oldja. Nincs diktátor, aki a neki tetsző megoldást lediktálná. De éppen ez az, amit a demokráciára vágyva kívántunk.

Segítségünkre vannak persze a demokratikus eljárás módok, a szabadság technikái. Ennek egy rendezett halmazát ajánlja ez a könyv is. Az értelem rendjének segítségével vág járható utat a naponta tornyosuló kisebb-nagyobb megoldatlanságok között, hogy a jóhiszeműek érvényre juttathassák akaratukat. Nem receptkönyv ez, hanem példatár. S legnagyobb sikere akkor lesz, ha sokunk által bővítve egyszer majd elavul és elévül, mert jobb példákkal telítjük a demokratikus technikák táráját. Legyünk tiszteletlenek a régi formákkal szemben, hogy a tőrés és fogcsikorgatás helyett a derűs szabadság új formáinak rendje épülhessen ki.

1990. júniusában

Gombár Csaba

Pál Tamás IGAZLÁTÓ NAP

Azon nem szokott vita lenni: lehetnek-e, vannak-e sérelmei az iskolapolgároknak.

Azon viszont igen, lehet-e, miként lehet orvosoltatni a sérelmeket. Gyakori, hogy a vita oly sokáig tart, hogy a panaszokra már nem is jut idő. Nem csoda, ha ezért sokszor már panaszok sincsenek. A többség arról ismerhető föl, hogy hallgat. Panaszok talán még lennének is, de panaszosok nem találhatók. Pedig amint a Beszélő Tücsök „meggyőzése” nem oldotta meg Pinocchio problémáit, a panaszosok rejtőzködésre kényszerítése sem teheti meg nem történtté a sérelmeket.

Ahhoz, hogy egy problémát megoldhassunk, nem elegendő, de szükséges, hogy elvégezzük mindazokat a műveleteket, amelyek nélkül nem lesz a problémának „feladat-arca” (ki-mit-mikorra?). E műveletek időt, fáradságot, elemző agyat, s olykor nem kevés civil kurázsit igényelnek. A kurázszi gyakran talán meg is lenne, de a tárgyilagos hozzáértés, a hűvös és szívós módszeresség már hibádzik. Így aztán a siker többnyire elmarad. A köz előtt vitt szerepek sohasem kockázatmentesek. Nem ritkán túlságosan is sok fenyegetést tartalmaznak. A közéleti szereplőnek ezért fokozott védettsége, s kiszámítható, sőt őt kielégítő sikeresélye kell legyen.

Márpedig a mindenkori panaszos, amint kilép a jus murmurandi megoldást nem, legföljebb valamennyi megkönnyebbülést hozó arctalanságából, illetve a túlságosan is személyes intím szféra takarásából: közéleti szerepet vállal. Vagy ha nem is vállal – a nyakába szakad. Meghökkenítő, hogy rendre akkor minősítik arctalanságnak a panaszt, ha a sértettnek van arca. No meg persze hangja is.

Meglehet, lehangolóan fárasztónak tűnik, mégsem spórolható meg, hogy közösen áttekintsük a sérelemtől a sérelem megoldásáig ívelő folyamat vázlatát és szereplőit, hiszen másként lehetetlen olyan foratókönyvet konstruálnunk és közösen elfogadnunk, amelynek hozzáférhetősége kielégítő garanciákat biztosít. Kielégítő garanciákat abban az értelemben, hogy előzetesen átlátható és mérlegelhető eljárást ír le: miként kell eljárunk, ha panaszunkat meg kívánjuk fogalmazni. Mégpedig azért, hogy ki is mondjuk – hisz másként nemigen várható, hogy a probléma megoldódik.

A sérelem tehát még nem panasz. Kell valaki, aki szavakba önti. Kézenfekvő, hogy ez az érintett legyen. A védettség szükségessége viszont rendre indokolja, hogy a panaszt ne maga az érintett, hanem egy kifejezetten erre felkért képviselő mondja ki. Számos lehetséges alternatíva közül a képviselő jelölésének mi azt a változatát tekintjük legjobbnak, amikor maga a jelölés is névtelen, azaz nem az hozza létre a mandátumot: ki hatalmazta föl az illetőt, hanem az – mit bíztak rá. Hogy rábíztak valamit. Hiszen ebben az esetben az érintett azonos védettséget élvezve akár önmagát is jelölheti. Mivel a védettség garantálása központi jelentőségű igény, a szóvivői szerepre felkért képviselőjelöltek szabadon mérlegelik, s döntenek el: vállalják-e, hogy képviselők

legyenek. A képviselői szerep ugyanis nyilvánosság előtti, tehát közéleti szerep. Nemcsak dicsőség, hanem felelősség és munka is. Neki kell a kérdés **címzettjét** megtalálnia, a kérdés végső formáját (esetleg a javaslatot is) kidolgoznia, és természetesen képviselőtársaival a nyilvánosság elé vitt problémák **prioritási** sorrendjét megállapítani, az általa képviselt ügyek számára a szorításra szükségét nyilvánosságot kiharcolnia.

Ebben a gondolatmenetben nyilvánvaló, hogy minden iskolapolgár, akinek problémája van, **résztevő** lehet. És az is lesz, ha **érintettsége** okán **panaszát** megfogalmazza, s az általa alkalmasnak ítélt **képviselőjelöltre** – a forgatókönyvben meghatározott határidőig – rábízza. Az így résztvevővé vált iskolapolgár ezzel az aktussal egyszerre mind azt az akaratát is kinyilvánította: részt kíván venni a kérdésére adott válasz minősítésében, szavazni akar arról, hogy a címzett válaszát „érdemi válasznak” tekinti-e.

Tekintve, hogy az itt felskiccelt procedúra némi szervezőmunkát, szabályokat és néhány, a szabályok betartásán őrködő **koordinátort** is igényel – mivel a sokszereplős problémamegoldási folyamat magától nem bonyolítódik le – nem kerülhető el, hogy a folyamatot levezénylő-kiszolgáló **koordinátorcsoport** működjék. Az eddigi tapasztalatok igazolták azt a várakozásunkat, hogy a koordinátorokat nem szükséges választani, tökéletesen elegendő, ha ők maguk kiválasztják magukat erre a szerepre, s azt természetesen be is töltik. Ami nemcsak kitartást és állóképességet igényel, hanem azt is, hogy olyan **forgatókönyv** szerint komponálják meg s vezessék végig a folyamatot, amely összhangban van a döntő **alapelvekkel**.

ALAPELVEK

- Minden iskolapolgárnak lehetőséget kell kapnia, hogy javaslatait, problémáit (tehát amit megvalósítani vagy orvosoltatni akar) megfogalmazza és a nyilvánosság előtt felvesse. (Ami neki fontos.)
 - Minden iskolapolgárnak lehetőséget kell kapnia, hogy részt vegyen azokban a döntésekben, amelyek az általuk felvetett kérdések között válogatnak, sorrendet állapítanak meg. (Ami a köz szerint fontos.)
 - Minden iskolapolgárnak lehetőséget kell kapnia, hogy az emberi méltóság kölcsönös védelmének és tiszteletbentartásának keretei között részt vehessen a javaslatok és a kérdések nyilvánosság előtti tisztázásában, a válaszok kialakításában, a válaszok értékének (érdemi voltának) megítélésében. A nyilvánossághoz fordulás joga mindenkit egyformán megillet. Különbség csak abban lehet, ki mennyire képes élni ezzel.
 - Ha a címzett válaszát az érintettek nem fogadják el (az érdemi válasz hiánya), akkor ez automatikusan felhatalmazást ad a képviselőnek, hogy a következő kompetencia szinthez forduljon. (A fellebbezés joga.)
 - Minden esetben szankcionálni kell, ha valaki az iskolapolgárokat jogai gyakorlásában korlátozza. (A jog mint számonkérhető kötelesség.)
- (Ezen alapelvek a törvényből levezethetők, így a feladat mindössze annyi, hogy az elvek szerinti konkrét helyi realizációt valóságos és vállalható kockázatú küzdelmekben gyakorlattá kell szervezni. Ez a küzdelem nehéz, de nem kilátástalan. Bizonyítja ezt, hogy az első, a debreceni Tóth Árpád Gimnáziumban 1988. január 29-én megszervezett Igazlító Napot eddig – tudomásunk szerint – több mint száz további követte, immár helyi-társadalmi, illetve vállalati szinten is.)

FOGALMAK – SZEREPEK

1. IGAZLÁTÓ NAP – iskolai közgyűléshez hasonló fórum, amelyet a koordinátor vezet, a résztvevők által fölvetett kérdésekből a képviselők által meghatározott napirend szerint. Az Igazlító Nap forgatókönyvét, időtartamát, időpontját és előkészítésének menetét a résztvevők által elfogadott szabályok írják elő. Az első „igazlító” előkészítésekor a forgatókönyvet a koordinátor(csoport) terjeszti elő.

2. ISKOLAPOLGÁR – az az iskolatag (diák, iskolai alkalmazott, tanár), aki jogait és kötelességeit ismeri és az iskolával jogviszonyban áll. (Ott tanul vagy dolgozik.)

3. RÉSZTVEVŐ – lehet minden iskolapolgár, aki a szabályok által előírt határidőre legalább egy kérdést (problémát vagy javaslatot) és a képviselőjelölt nevét a koordinátorhoz eljuttatja. (Lásd a bizonylatokat!) Természetesen bárki (bármelyik iskolapolgár) igényelhet a koordinátortól adatlapot, de résztvevővé csak akkor válik, ha azt határidőre, kitöltve, leadja. Praktikus ötletnek tűnik, hogy ekkor kap egy obulust, valamilyen, a célnak megfelelő „igazolást”, hogy ő résztvevő. Ugyanis ez „belépőjegyként” jó szolgálatot tehet, amikor arról van szó, hogy kinek van joga résztvenni a képviselőcsoport ülésén, hogy kinek van elsősorban joga (különösen helyszűke esetén) az Igazlító Napon jelen lenni stb. Hiszen e fórum magától értetődően az övék, ha a szabályok másként nem rendelkeznek. Persze bárki részt vehet a fórumon, de csak akkor, ha még befér. Ha a résztvevők már mind elfoglalták a helyüket.

(Van olyan elképzelés, hogy nem kell külön obulus, ugyanezt a szerepet betöltheti a szavazólap is. Leggyakrabban ezt a változatot alkalmazzák.)

4. KOORDINÁTOR – lehet az az iskolapolgár, akit a szabályoknak megfelelően választottak vagy bíztak meg, s aki vállalja az ebből eredő feladatokat elvégzését. (Az első Igazlító Nap szervezésekor általában nincs és nem is szükséges választás.) A koordinátor a szabályok betartásán őrködik, tiszteletben tartatja a határidőket, összegyűjti, tárolja, faliúvre kiírja a kérdéseket, válaszokat, meghívja a címzetteket, levezeti az Igazlító Napot, s elvégzi az összes adminisztrációt. (Elkészíti a listákat, írásban eljuttatja a címzetteknek a kérdéseket.)

5. KOORDINÁTORCSONT (KOOCS) – alternatív megoldás arra az esetre, ha a résztvevők szerint egyetlen koordinátor nem elegendő.

VEZETŐ KOORDINÁTOR – elnök, a szabályok betartásán őrködik.

ÍRÓDEÁK – archívum, dokumentálás, iskolarádió, videó, problémalisták, tájékoztatás, a nyilvánosság szervezése és biztosítása.

SEGÍTŐ KOORDINÁTOR(OK) – ahogyan a szükség és kedvük diktálja, résztvesznek a koordinátorcsoport munkájában.

A KOOCS tagja elvileg bárki lehet, aki vállalja és aki együtt tud dolgozni a többiekkel. Természetesen igen lényeges, hogy az iskolapolgárok előtt eleve legyen valamennyi tekintélyük. Nyilvánvaló, hogy úgy kell dolgozniuk, hogy

ez a tekintély lehetőleg – éppen emiatt – tovább növekedjék. A KOOCS maga osztja el a tagok között a munkát, ők választják (vállalják), döntenek el, hogy ki miért felelős. Tehát a KOOCS olyan csoport, amelyik maga hozza létre önmagát. Feladatait és a belső munkamegosztást, az első Igazlító Nap szabályait ő alakítja ki, a szervezőmunkának ő a motorja – az igazlító folyamat előkészítését, kivitelezését, leírását és az összes kapcsolódó részfeladatot (nyilvánosság, tájékoztatás, adathordozó segédletek előállítás és hozzáférhetővé tétele, az Igazlító Nap levezetése, szavazatszámolás stb.) mindvégig ő vezérli. Végzi vagy elvégzezteti. Magyarán: a KOOCS a folyamat megtervezéséért, elindításáért és a szabályok szerinti lebonyolításáért vállal felelősséget – és ennek a felelősségnek képes is eleget tenni.

[Megjegyzés: volt, ahol gyakorlatilag egyetlen diák kínlódta végig, s bár nagyon jól csinálta, majdnem belerokkant. Volt, ahol az iskola kilenc legtekinélyesebb polgára állt össze, csak az volt a baj, hogy emiatt legalább száz probléma fel sem vetődött, mivel becslés szerint legalább ennyi esetben szerettek volna őket képviselőnek „használni”. Előfordult, hogy az IDB a saját kebeléből kiválasztott és megbízott három talpraesett diákot, akik aztán felkértek egy támogató pedagógust. Ők éppen olyan jól elboldogultak, mint az a KOOCS, amelyik úgy jött létre, hogy egy köztisztviselőnek örvendő pedagógus összehívta négy belevaló diákját egy erőfelmérő-latolgató beszélgetésre (mi ez az egész, érdemes-e bíbelődni vele? stb.), s mire észrevették magukat, úgy álltak föl, mint egy elszánt koordinátorcsoport.

Tehát kézenfekvő, hogy az iskolamag kezdeményezzen. (Baranyában Origónak hívják, máshol másként, s nyilván olyan is van, ahol sehogyan sem hívják, de akkor is biztos, hogy van ilyen.) Ha végképp úgy gondold, nálatok sajnos nincs ilyen kerékagyerejű társaság, kezd el Te, s éppen így, s éppen ezért, s éppen belőletek – csak úgy mellékesen: létrejön az iskolamag.]

Mit csinál a KOOCS?

Megalakul, megkezd a teendők számbavételét, információkat gyűjt – hol csináltak már ilyesmit, ott mit szűrtak el, mit érdemes átvenni, min kell változtatni...

A KOOCS tagjai elkészítik az igazlító határidőzött forgatókönyvét, s meghatározzák, hogy ki miért felel.

Nézzünk ehhez egy lehetséges vázlatot!

- Egy rövid és világos tájékoztató szöveg megírása, hogy legyen mit kitenni a faliújságra, megjelentetni az iskolaújságban (ha van) stb.
- Kivel kell megbeszélni, egyeztetni? Kell-e engedély hozzá? Ha minden rendben, a sajtófőnök (íródeák) kézbeveszi az ügyet: kifüggeszti, nyilvánosságra hozza, információs irodát állít fel, szendvicsembereket bérel, megszállja a rádiót stb. Tehát megcsinálja mindazt, aminek értelme van, s amit lehet. Nagyon fontos, hogy ez a tájékoztatás ne csak kedvcsináló-beharangozó csinnadratta legyen! Tartalmaznia kell minden lényeges információt: hogyan lehet valaki résztvevő, kitől kérhet problémagyűjtő adatlapot, hogyan kell kitölteni, mikorra és kinek kell leadni? Ha valaki nem ad le ilyet, az nem fog fájni. Ha viszont résztvevő lesz, mihez van joga, hol lehet jelen, mibe

szólhat bele, mibe nem? Mikor függeszti ki a **KOOCs** az **I. PROBLÉMALISTÁT**, s azon mi lesz rajta, hogyan dől el és kik döntenek el, hogy végül is mi kerül az igazlító napirendjére? Hányadikán és hol lesz, hány óraker kezdődik és meddig tart az Igazlító Nap? Hogy ott titkos szavazás alapján fog kiderülni: a címzettekől kapott válaszok közül a résztvevők mit fogadnak el, s mit nem. S hogy természetesen csak a résztvevők jogosultak szavazni.

- A **KOOCs** gondoskodik arról, hogy legyen elegendő példányszámban problémagyűjtő adatlap, s eldönti, milyen módon juthatnak hozzá az iskolapolgárok. Kiosztja, teríti, pénzért adja - ahogyan a legjobb. A résztvevőknek ad igazolványt (obulust), illetve szavazólapot.
- Összegyűjti-átveszi a kitöltött problémagyűjtő lapokat, s ekkor kezd kemény munkába az íródeák. (Meg persze a segítői.) Elkészíti az **I. PROBLÉMALISTÁT**, s természetesen dokumentálja is saját irattáruknak mindazt amit érdemes. (Ehhez is van kidolgozott minta a bizonylatok között!) Kifüggeszti a listát.
- Jönnek a vállalkozó képviselőjelöltek. Aki jön, megkapja a neki járó problémagyűjtő lapokat, az **IGAZLÁTO PROBLÉMA MEGOLDÁSI ADATLAPOT**, s kap mandátumigazolást. (Ehhez is van minta!) Amikor a képviselő számára adott jelentkezési határidő lejárt, az **I. PROBLÉMALISTÁN** egyértelműen (színes filctollal?) be kell jelölni: kik lettek a képviselők. (Így készül el az **I-II. PROBLÉMALISTA**.)
- Amíg a képviselők dolgoznak, vitatkoznak, veszekszenek, kérdéseket tesznek fel, a **KOOCs** akár pihenhet is. Persze a sajtófőnök hasznossá teheti magát a képviselők szolgálatában. S a többiek is segíthetnek a kérdések csiszolásában, a címzettek meghatározásában, máshol szerzett tapasztalatok átadásával stb.
- Forgatókönyv szerinti határidőre a képviselők leadják a problémamegoldási adatlapot. Megint színre lép az íródeák, elkészíti a **III. PROBLÉMALISTÁT**, s természetesen készíti a dokumentációt is. A **III. PROBLÉMALISTÁRA** minden teljes kérdés fölkerül (sorszám, címzett neve, kérdés, képviselő neve, kért idő). Ha a kért idők összege belefér az Igazlító Nap tervezett összidőtartamába, az nagyon jó. Ha nem, akkor a képviselők még kapnak 1-2 pótnapot (ahogyan a forgatókönyvben van), hogy megegyezzenek az igények és a lehetőségek között. Tehát, hogy döntsenek: ki-ki mennyi időt kap az Igazlító Napból. Ezt ugyanezen a **PROBLÉMALISTÁN** feltünteteti a **KOOCs**.
- A **KOOCs** segít a képviselőknek, hogy a címzettekhez idejében eljussanak a problémamegoldási adatlapok (levelet ír, telefonál, kézbesít, tanácsot ad, táviratot küld stb.).
- A képviselőkkel és címzettekkel együtt véglegesítik a meghívottak névsorát, még egyszer ellenőrzik a termet, a fűtést, világítást, hangosítást, hogy van-e elegendő szavazólap, van-e szavazóláda, és így tovább - tehát elvégzik az utolsó simításokat, hogy ne legyen semmilyen gubanc.
- A **KOOCs** feladata az Igazlító Nap levezetése. Ellenőrzik az érkező vendégek részvételi jogát, mérik az időt és kolompolnak idejében.
- A szavazás eredményének összeszámolása, s a **III-IV. PROBLÉMALISTA** kiegészítéseként való kifüggesztése. (S természetesen a dokumentálás. Hi-

szen a dokumentumok remek szolgálatot tehetnek a következő Igazlító Nap előkészítésekor, a problémák megoldásában.)

- Lezáró-értékelő-mérlegkészítő beszélgetés. Az archívum tisztába tétele, köszönő levelek megírása. A következő Igazlító Napig terjedő időszakra az információcsapdaként működő ügyeletes koordinátor megbízása.

6. KÉPVISELŐJELÖLT - lehet bármelyik iskolapolgár, akit akár csak egyetlen résztvevő is jelöl valamilyen problémája, kérdése képviselőre. Ez lehet ő maga is.

7. KÉPVISELŐ - az a jelölt, aki vállalja. Tehát aki a szabályok által előírt határidőre a koordinátornak jelzi, hogy elfogadja a jelölést. (Bejegyezteti magát.)

A képviselő a rábízott ügyeknek köszönheti, hogy jelölt lett, de szabadon dönt, hogy azokból mit és hogyan vállal föl. Döntését nem kell megindokolnia, de képviselőcsoportbeli szereplése éppúgy nyilvános, mint az Igazlító Napon. Szerepe szerint a névtelenül rábízott ügyeket (minél többet, a legsürgetőbbeket, ami szerinte fontos) kell eljuttatnia a megoldásig, vagy a végső fórumig, az Igazlító Napig - s ott érdemi választ kell kiharcolnia. A kapott válasz minőségéért nem felel. De nézzük konkrétan!

Az a képviselőjelölt lesz képviselő, aki a forgatókönyvben rögzített határidőig a **KOOCs**-nak bejelenti, hogy vállalja. Ha vállalta, akkor megkapja az összes öt felkérő problémagyűjtő adatlapot, tehát amelyeken őt jelölték, a mandátumát igazoló „bizonyítványt” és annyi problémamegoldó adatlapot, amennyire szüksége van.

Egyedül dönt abban, hogy hány kérdést csinál, kinek címzi (kiket kér fel válaszára), melyik rábízott ügyet hagyja figyelmen kívül, mennyi időt kér az Igazlító Napon. Megteheti, hogy tanácskozik képviselőtársaival, hogy összehívja az érdeklődő résztvevőket és meghallgatja őket. Akár aláírásokat is gyűjthet, (fali)újságcikket írhat stb. - tehát bármit, ami nem ütközik érvényes szabályokba és ő úgy ítéli meg, hogy az a probléma megoldását, tehát sikeres szereplését előmozdíthatja.

A forgatókönyvben rögzített határidőre át kell adnia a **KOOCs**-nak a problémamegoldási adatlapokat. Ha ezt elmulasztja, elveszíti mandátumát. Hogy végül is ténylegesen mennyi idő jut neki az Igazlító Napon, azt a képviselőtársakkal folytatott egyezkedés során kell eldönteni.

Joga van annyi meghívót igényelni és kiosztani, amennyi a szabályok szerint neki jár.

Felelős azért, hogy a kérdések idejében eljussanak a címzettekhez.

Az Igazlító Napon a rendelkezésére álló időben saját elképzelése szerinti módon kérdezhet, vitázhat, érvelhet. Neki épp úgy joga van szavazni, mint bármelyik résztvevőnek.

A képviselő mandátuma mindaddig érvényes, ameddig van olyan kérdése, amelyre még nem kapott érdemi választ. S mindaddig, amíg mandátuma érvényes, joga van az érvényes szabályok és a törvényes keretek között bármilyen általa választott módon az öt megbízó résztvevő ügyeit képviselni.

A képviselő felelőssége, hogy az ügyet sikerre vigye. Eppen ezért hiba, ha elfelejti, hogy az az öt megbízó résztvevő ügye.

8. KÉPVISELŐCSOPORT - a képviselők közül alakulhat. Minden képviselő - miután a koordinátortól megkapta a rábízott kérdéseket tartalmazó paksa-

métát – szabadon dönt, hogy kikkel kíván egy csoportban dolgozni. Ha akar, dolgozhat egyedül, a lényeg az, hogy határidőre elkészítse a saját kérdéseit. A képviselőcsoport ülési nyilvánosak. Minden résztvevőnek, továbbá mindazoknak a személyeknek joga van jelen lenni, akikre vonatkozóan a képviselők között teljes egyetértés van. (Az erre vonatkozó szavazás titkos.) Képviselői vétő sem zárhat ki résztvevőt. A vitába természetesen a képviselőkön kívül senki sem szólhat bele. Hacsak a képviselő ezt kifejezetten nem kéri. Mert akkor igen.

A képviselőcsoport feladata az, hogy a szabályban rögzített határidőre leadja azt a listát, amely kérdésenként tartalmazza a képviselő, a címzett és a meghívottak nevét, s a kérdésekhez igényelt időtartamot is. (Tehát a **III. PROBLÉMALISTÁT**.) Az összidő bele kell férjen az Igazlító Nap tervezett terjedelmébe. Ha a képviselőcsoport a határidőt nem tartja be, akkor minden rájuk bízott ügy kiesik a további játékból. Velük együtt.

Ha hiányosan adják le a listát, akkor ez azt jelenti, hogy fölhatalmazták a koordinátort, hogy ő maga saját legjobb tudása szerint pótolja a hiányokat, illetve ha úgy tartja helyesnek, azt az ügyet, ami hiányos, kizárhatja a játékból. (Rendszerint ez történik a hiányos kérdésekkel.)

9. CÍMZETT – az az iskolapolgár (vagy akár iskolán kívüli személy), akit a résztvevő javasol, illetve a képviselő megnevez – akit tehát a koordinátornak meg kell hívnia az Igazlító Napra, akinek az érdemi válaszát várják a fölített kérdésben.

10. MEGHÍVOTT – az a személy (lehet külső is), akit a résztvevők, a címzettek, a képviselők, illetve a koordinátorok meghívják az Igazlító Napra. Hogy ki hány embert hívhat meg, azt a szabályokban előre rögzíteni kell. (Az eddigi tapasztalatok azt mutatják: hasznos meghívni a felkért szakértőket, újságírókat.)

11. VÁLASZ – az, amit a címzett az Igazlító Napon a kérdésre válaszol. (Vagy akadályoztatása esetén írásban elküld.)

12. ÉRDEMI VÁLASZ – az a válasz, amit a résztvevők (vagy szabályokban meghatározott hányaduk) teljes egészében elfogadnak a szavazásnál, illetve amelyet az összes érintett elfogad. (Ez utóbbi a legnehezebben elérhető, mégis ezt tekintjük valódi érdemi válasznak.)

13. SZAVAZÁS – minden résztvevőnek joga, hogy a megismert válaszokat minősítse. Minden egyes válasz esetén három lehetőség között választhatnak:

- Teljes egészében elfogadom (érdemi válasz)
- Csak részben fogadom el
- Nem fogadom el

A pécsi Pollack Mihály Szakközépiskola diákjainak találmánya a szavazólap negyedik oszlopa. Ott a szavazati joggal rendelkező résztvevők jelezhetik, hogy közvetlenül érintettnek tekintik-e magukat. Így egyszerre két szavazás is lebonyolítható! (Ennek mintája is megtalálható a bizonylatok között!)

14. PROBLÉMALISTÁK – lényegük, hogy minden információt – amelyet a szabályok előírnak – nyilvánosságra hoznak. Az Igazlító Nap lebonyolítása során több lista is készül. Mindegyiket a **KOOC**S, illetve a koordinátor készíti (a segítőivel), ő függeszti ki, s helyes, ha az egymást követő listák jól látható helyen (faliúveken) a játék végéig elolvashatók, összehasonlíthatók. A **PROBLÉMALISTÁK** tehát tacepaókon jelennek meg, de az eddigi tapasztalatok azt

mutatják, hogy később megtérülő óriási haszna van, ha a koordinátorcsoport dokumentálja a problémákat, s megőrzi az utókornak. (Lásd a mellékelt mintákat a bizonylatok között!)

I. LISTA – ez minden, a résztvevők által leadott kérdést szöveghűen tartalmaz, lehetőleg a képviselőjelöltek neve szerint rendezve.

II. LISTA – ez az első szűkített lista, hiszen ha egy jelölt nem vállalja a képviselőiséget, akkor nyilván a rábízott ügyek vele együtt mind kiesnek a játékból. Technikailag ezt úgy a legegyszerűbb megoldani, hogy a **LISTÁN** színes filctollal be kell keretezni azoknak a képviselőjelölteknek a sorszámát, illetve a sor végén jelölni azokat, akik vállalták. (Lásd a mellékelt **I-II. LISTÁKAT**!)

III. LISTA – a képviselőcsoportok nyilvános vitái során sűrített, illetve az egyes képviselők által elkészített, átfogalmazott, megcímzett kérdéseket tartalmazza. Itt már fel kell tüntetni kérdésenként az igényelt időtartamot is (hány percet kér az Igazlító Nap összidejéből).

IV. LISTA – amennyiben a **III. LISTÁN** még mindig sok a kérdés (az egyenként igényelt időtartamok összege túlnyúlik az Igazlító Nap összidején), a koordinátor új határidőt ad a képviselőcsoportnak, hogy a **III. LISTÁT** addig szűkítsék (sűrítsenek? szelektáljanak?), amíg be nem fér a tervezett összidőbe. Technikailag ezt úgy lehet a legegyszerűbben megoldani, hogy a **III. LISTÁN** egyszerűen fel kell tüntetni a kapott időt. Ezek a kérdések lesznek a tényleges napirend, de a többi kérdés is „készen” van, tehát azokkal is végezhető műveletek. A mellékelt **III-IV. LISTÁN** ésszerű helyet hagyni a szavazás eredményének is, így nagymértékben csökkenthető a fölösleges adminisztráció. Tehát összesen két **LISTA** (s természetesen ennek dokumentációja) készül el.

15. RITMUS (az igazlító napok gyakorisága) – természetesen ezt is a szabály rögzíti. Lehet például, hogy a koordinátor félevenként elindítja a szervezést, de lebonyolítani csak akkor kell, ha az iskolapolgárok legalább egyharmada (fele? 20%-a?) résztvevő. Az is lehetséges, hogy bárki bármikor kezdeményezheti, s a koordinátor vállalja, hogy kézbeveszi, ha mondjuk 100 (50? 200? tehát meghatározott számú) kérdés (problémagyűjtő adatlap) hozzá beérkezik. Vagyis az is jó megoldásnak tűnik, hogy a kérdéseket folyamatosan lehet leadni, s ha azok száma elér egy küszöbértéket, akkor a koordinátor automatikusan színre lép. (Tovább azért nem érdemes spekulálni, mert ezt csak iskolánként lehet eldönteni, de az mindenesetre bebizonyosodott, hogy az a legjobb változat, ha automatizált az igazlító szerveződése.) Tehát a koordinátor információcsapdaként működik, állandóan „hivatalban” van, bármikor lehet tőle kérni problémagyűjtő adatlapot, s azt neki leadni. Ha az összegyűlt problémák száma elér egy előre meghatározott küszöbértéket, elrendeli (meghirdeti) az Igazlító Napot, s ad még mondjuk egy hetet, tíz napot, hogy most mások is aktivizálódjanak.

16. AZ IGAZLÍTÓ NAP SZABÁLYZATA – ez egy olyan **FORGATÓ-KÖNYV**, amely a legfontosabb fogalmak és szerepek rövid és érthető meghatározását együtt tartalmazza a határidőkkel, a teendőkkal. Helyes, ha a szabályzat elegendően sok példányban mind a tanári szobában, mind a folyosón a játék egész ideje alatt ki van függesztve. Illő és hasznos, ha az iskola igazgatója a tudomásulvételt aláírásával jelzi. Hasznos, ha egyértelműen

kiderül a szabályzatból, hogy személy szerint kik a koordinátorok, kiktől lehet információt, illetve problémagyűjtő adatlapot kérni.

[Csak az érdekesség kedvéért indokolt megemlíteni, hogy akad már olyan iskola is, amelyik ugyanezt a technikát beépítette a pedagógusok-szülők közötti kapcsolatba. Azaz, bármelyik szülő bármikor adhat le kitöltött problémagyűjtő adatlapot (kéretik a kérdéseket megcímezni!). Amennyiben ezek száma eléri egy minimális értéket, az iskola összehívja a szülők-pedagógusok fórumát, s garantálja, hogy a címzettként megnevezett pedagógusok ezen részt is vesznek.]

BIZONYLATOK, TECHNIKAI SEGÉDLETEK

Magyarázó megjegyzések

(A bizonylatok tervezésénél azt a szempontot kívántuk érvényesíteni, hogy ha csak lehet, közvetlenül másolhatók és kívánság szerinti példányszámban sokszorosíthatók legyenek.)

1. Szórólap

Első oldal: **IGAZLÁTÓ NAP**, avagy hogyan csináljunk demokratikus iskolát...
Második oldal: **ISKOLAPOLGÁR!** Fáj valami? Nagyon fáj? Ne üvöls - kérdezz vagy javasolj!

2. Problémagyűjtő adatlap

Első oldal: adatlap - kitöltés utasítás szerint;
Második oldal: részlet A Gyermekek Jogairól Szóló Egyezményből, idézet Illyés Gyulától, az alapelvek megismétlése és idézet Konrád Györgytől.

3. Igazlító szavazólap

Funkciója kettős. Részben igazolja a résztvevői státuszt, tehát igazolványként szerepel minden fórumon, eseményen, ahol az iskolapolgár meg akar jelenni és meg is jelenhet, aki a forgatókönyv szerinti határidőre legalább egy problémagyűjtő adatlapot a KOOCS-nak leadott. (Tehát aki valódi résztvevő.) Másrészt az Igazlító Napon ezzel és csak ezzel jogosultak szavazni a jelenlévők. Azaz minden napirendre tűzött kérdés esetén a résztvevők jogosultak a válasz elfogadásának mértékéről dönteni (ezt jelölik a megfelelő módon történő karikázással). Egyidejűleg az utolsó oszlopban szereplő X karikázásával azt is jelezhetik, hogy a szóbanforgó kérdések őket közvetlenül érintik-e vagy sem.

4. I-II. PROBLÉMALISTA

Minden, a résztvevők által (a KOOCS-nak) eljuttatott kérdés, panasz stb. szöveghűen szerepel ezen a listán, s természetesen a képviselőjelöltek neve is. A KOOCS felelős a lista elkészítéséért (dokumentáció) és azért is, hogy jól látható és olvasható nagyméretű változat is készüljön, s az az iskola alkalmas pontján mindvégig ki legyen függesztve. Ha a KOOCS úgy dönt, hogy néhány kérdés szöveghű kiírását nem vállalja, akkor ezeknek a kérdéseknek a darabszámát a lista alján fel kell tüntetni. Mindazok (s természetesen kizárólag csak azok), akik résztvevők (tehát rendelkeznek szavazólappal), jogosultak betekinteni a KOOCS-nál lévő cenzúrázott problémagyűjtő lapokba. Miután a képviselője-

löltek egy része bejelentette szándékát a KOOCS-nak, hogy vállalja a jelöltséget, a KOOCS ezt egyrészt egyértelműen jelzi a listán, másrészt a vállalkozó képviselők számára hiánytalanul átadja a névtelenül nekik szignált problémagyűjtő lapokat. Ez utóbbit a KÉPVISELŐI MANDÁTUM igazolólapjának kiöltésével és átadásával koronázza meg.

5. KÉPVISELŐI MANDÁTUM

Funkciója (szándékaink szerint) mindenekelőtt az, hogy az alakítandó képviselőcsoport vagy Igazlító Klub tagságát igazolni lehessen. Azaz előbb-utóbb a házirendbe beépíthetők az érvényes képviselői mandátumhoz tartozó jogok. Például az, hogy a képviselő mindaddig, amíg mandátuma érvényes – hiszen a szavazás tanúsága szerint felhatalmazását még nem volt módja maradéktalanul teljesíteni – jogosult a megbízók érdekében törvényes úton eljárni, információkat, illetve a nyilvánosság segítségét kérni.

6. PROBLÉMAMEGOLDÁS

Minden bizonnyal három példányban lesz érdemes elkészíteni. Alapvetően a képviselő munkaeszközéről van szó, de nyilván juttatni kell a KOOCS dokumentációjának és természetesen (megfelelő kidolgozás után) a címzettnek is. Különösen akkor, ha reálisan nincs mód a címzett személyes megjelenésére, ezért írásbeli válaszra kell felkérni. (Az adatlapon több olyan rovat is szerepel, amelyeket nyilván csak középhaladó képviselők tudnak majd alkalmas módon kezelni, meg persze a reménybeli igazlító klubok.)

7. III-IV. PROBLÉMALISTA

Az összes, a képviselők által a KOOCS-nak eljuttatott kérdés, panasz stb. szövegűen szerepel ezen a listán, ha a forgatókönyvben rögzített szabályok szerint eléggé készen van. Kezelési útmutatót nemigen kíván, mert az egyes rovatok magukért beszélnek, csak megemlíjtjük, hogy nyilván egyrészt ez a LISTA is két ütemben készül el, másrészt természetesen ezt is két változatban készíti el a KOOCS (egyét a dokumentáció, egyet – jól olvasható nagy méretben – a nyilvánosság számára).

8-9. KÉPVISELŐK ADATAI – ALAPADATOK

Igaz, hogy ez is csak ajánlás, de nagyon fontosnak ítéljük! Funkciója kettős. Egyrészt a KOOCS saját dokumentációja, az iskola emlékezete számára teszi kényelmes formában megőrizhetővé a leglényegesebb információkat és tényeket (együtt a listákkal!), másrészt az Iskolapolgár Alapítvány által fenntartott kollektív memória révén vagy akár közvetlenül, horizontálisan felvehető kapcsolatok alapbizonylataiként is jól működnek. [Ha az Alapítványnak beküldítek (1121 Budapest, Csiga u. 1.), akkor számíthatok arra, hogy meghívást kaptok a következő igazlító találkozóra.]

ISKOLAPOLGÁR!

Fáj valami? Nagyon fáj? Ne üvölts – kérdezz! Vagy javasolj! Van olyan gondod, panaszod, javaslatod, amelynek megoldása vagy orvoslása FONTOS Neked?

KÉRDEZZ!

Keress a KOORDINÁTORCSONPORTOT és kérj adatlapot! Olvasd el a TÁJÉKOZTATÓT! Figyeld a faliújságot! Érdeklődj, gondolkodj, panaszkodj, írd! Ha az adatlapot határidőre átadod a KOOCS-nak.

RÉSZTVEVŐ

leszel, s akkor jó esélyed van, hogy gondosan kiválasztott képviselőjelölted nemcsak vállalja kérdésed, hanem elindítja, talán végig is viszi a problémamegoldási folyamatot. Ha résztvevő lettél, jogod van résztvenni az Igazlító Napon, s ott titkos szavazással kinyilváníthatod, hogy elfogadod vagy elutasítod a választ.

RÉSZTVEVŐ!

Ha legalább egy kérdést határidőre átadtál a KOOCS-nak, kapsz egy szavazólapot, s ezzel jogot szereztél arra, hogy kérdésed az iskola teljes nyilvánossága elé kerüljön, mégpedig névtelenül. Természetesen csak akkor, ha képes vagy kulturáltan megfogalmazni, ha senkinek sem sérti személyiségi jogait. S ekkor jogod van résztvenni a képviselőcsoport vitáján, jogod van szavazni.

RÉSZTVEVŐ!

Semmi sem korlátoz abban, hány kérdést teszel fel. Érdeklődj, gondolkodj, panaszkodj, írd! Figyeld a faliújságot!

IGAZLÁTÓ NAP avagy hogyan csináljunk demokratikus iskolát

Mi az iskola legnemesebb feladata?

- *Hogy olyan állampolgárokat neveljen, akik képesek érdekeik felismerésére és megfogalmazására, s azokat képviselni is tudják; akik tudnak érvelni, tudnak vitázni, miközben mások nézeteit tiszteletben tartják; akik képesek a más állásponton levőkkel mindenki számára elfogadható kompromisszumot kötni; akik számára természetes a szabad és félelemmentes véleménynyilvánítás és érdekképviselet - akik birtokában vannak a demokratikus politikai kultúrának.*
- *Hogy olyan állampolgárokat neveljen, akik kiemelt fontosságot tulajdonítanak annak, hogy diákjaik - amellet, hogy szakmailag képzetek, műveltek legyenek - megismerhessék és gyakorolhassák a demokratikus politizálás minden elemét.*

Mi a diák érdeke?

- *Hogy birtokába jusson annak a tudásnak, mely mind közül a leginkább konvertálható: az érdekelismerés és az érdekképviselet képességének.*

Mi a pedagógus érdeke?

- *Hogy olyan iskolában dolgozhasson, ahol nézeteinek mindenki szabadon hangot adhat; ahol a konfliktusok nem elfojtatnak, hanem eltérő érdekként, véleményként megfogalmazódva és nyilvánosságra kerülve megütközhetnek - s ahol ennek következtében egészséges és alkotó légkör a jellemző.*

Mit ajánlunk e mindenki számára oly hön óhajtott cél elérhetővé tétele érdekében? Egy technikát.

EZT NEVEZZÜK IGAZLÁTÓ NAPNAK.

Célunk az volt, hogy olyan technikát, eljárásmodot dolgozzunk ki, amely lehetővé teszi a szabad véleménynyilvánítást és érdekkifejezést, s egyúttal a véleményalkotónak, érdekartikulálónak gondosan kidolgozott biztosítékokkal védeltséget is nyújt; vagyis lehetővé válik a konfliktusok föltárása anélkül, hogy lehetséges lenne megtorlás - ennek alapján lehetséges a szabad és félelemmentes iskolai légkör kialakulása.

Hosszú éveken át tartó középiskolai mozgalmi-szervezeti kísérletsorozat szolgáltatót alapot az IGAZLÁTÓ NAP még most is formálódó gondolat- és gyakorlatrendszerének kidolgozásához.

PROBLÉMAGYÚJTÓ (IGAZLÁTÓ)

MI A GONDOM?

Sérelem, panasz, javaslat, a probléma leírása - tehát mindaz, amit Te fontosnak tartasz!

MIKOR TEKINTEM A PROBLÉMÁT MEGOLDOTTNAK?

Kérés, követelés, vagy javaslat megfogalmazása - tehát mindaz, amit Te akarsz elérni!

A KÉRDÉS PONTOS MEGFOGALMAZÁSA

Tehát amire választ, vagy amiben intézkedést, döntést vársz!

KÉPVISELŐJELÖLT

Akit felhatalmazol, hogy nevedben szóljon

CÍMZETT

Akinek a választát, intézkedését várod

FELAJÁNLÁS

Amivel Te hozzá tudsz és akarsz járulni a probléma megoldásához, a gond enyhítéséhez

Kelt:.....évhónap

Az IGAZLÁTÓ résztvevője az lesz, aki legalább a vastagon bekeretezett részeket kitöltötte és az adatlapot határidőre a koordinátoroknak átadta.

A Gyermek Jogairól Szóló Egyezmény

„13. cikk

1. A gyermeknek joga van a véleménynyilvánítás szabadságára. Ez a jog magában foglalja mindenfajta tájékoztatás és eszme határokra tekintet nélküli kérvényezésének, megismerésének és terjesztésének szabadságát, nyilvánuljon meg az szóban, írásban, nyomtatásban, művészi vagy bármilyen más, a gyermek választásának megfelelő formában.

2. Ennek a jognak a gyakorlása csak a törvényben kifejezetten megállapított korlátozásoknak vethető alá, amelyek

- a) mások jogainak és jó hírnevének tiszteletben tartása, illetőleg
- b) az állam biztonsága, a közrend, a közegészségügy vagy a közkerölcs védelme érdekében szükségesek.”

„Minket még a múlt kísért és fenyeget. Mert akinek kezefeje ma tehetetlenül tartja a tollat, semmiképp nem különbözik ősapjától, akinek kezefejét kalodába zárták. Aki az ország bármely fórumán nem tudja értelmes szóra nyitni száját, azonos azzal az őseivel, akinek kivágták a nyelvét.”

(Illyés Gyula: Kiáltvány, 1946)

Igazlító alapelvek

– Minden iskolapolgárnak lehetőséget kell kapnia, hogy javaslatait, problémáit (tehát amit megvalósítani, vagy orvosoltatni akar) megfogalmazza, felvesse. *(Ami neki fontos.)*

– Minden iskolapolgárnak lehetőséget kell kapnia, hogy résztvegyen azokban a döntésekben, amelyek az általuk felvetett kérdések között válogatnak, sorrendet állapíthatnak meg.

(Ami a köz szerint fontos.)

– Minden iskolapolgárnak lehetőséget kell kapnia, hogy az emberi méltóság kölcsönös védelmének és tiszteletbentartásának keretei között résztvehessen a javaslatok és kérdések nyilvánosság előtti tisztázásában, a válaszok kialakításában, a válaszok értékelésének megítélésében.

(A nyilvánossághoz fordulás joga mindenkit egyformán megillet. Különbség csak abban lehet, ki mennyire képes élni ezzel.)

– Ha a címzett válaszát az érintettek nem fogadják el (az érdemi válasz hiánya), akkor ez automatikusan felhatalmazást ad a képviselőnek, hogy a következő kompetencia szinthez forduljon.

(A fellebbezés joga.)

– Minden esetben szankcionálni kell, ha valaki az iskolapolgárokat jogai gyakorlásában korlátozza.

(A jog mint számonkérhető kötelesség.)

„Mivelhogy mindenkinek szabad megszólalnia, az is felelős, aki szól, és az is, aki nem szól.”
(Konrád György, 1992.)

Sorszám:

IGAZLÁTÓ

SZAVAZÓLAP

Napirend				
1.	*	-	?	x
2.	*	-	?	x
3.	*	-	?	x
4.	*	-	?	x
5.	*	-	?	x
6.	*	-	?	x
7.	*	-	?	x
8.	*	-	?	x
9.	*	-	?	x
10.	*	-	?	x
11.	*	-	?	x
12.	*	-	?	x
13.	*	-	?	x
14.	*	-	?	x
15.	*	-	?	x
16.	*	-	?	x
17.	*	-	?	x
18.	*	-	?	x
19.	*	-	?	x
20.	*	-	?	x

KARIKÁZD BE A MEGFELELŐT!
Ne felejtsetd el a szavazóládába bedobni!

I-II. LISTA
(IGAZLÁTÓ)

Sor- szám	Kérdés, panasz, javaslat, indoklás	Képviselő- jelölt	Vállalta-e
1.			
2.			
Az I. LISTA lezárása: 199.....évhónap		A II. LISTA lezárása: 199.....évhónap	
A I. LISTÁT lezárta:		A II. LISTÁT lezárta:	
A KOOCsdb problémát elfogadhatatlan szövegezés, illetve adathiány miatt visszatartott.			

IGAZLÁTÓ

KÉPVISELŐI MANDÁTUM

Név

A mandátum súlyadb

A megbízatás kelte 199.....évhónap

A SZAVAZÁS EREDMÉNYE

IGEN		NEM	
RÉSZTVEVŐ	ÉRINTETT	RÉSZTVEVŐ	ÉRINTETT

A mandátum érvényessége

Kelt	Főkoordinátor

A mandátum súlyadb mandátum	PROBLÉMAMEGOLDÁS (IGAZLÁTÓ ADATLAP)	Kért idő:perc Kapott idő:perc
KÉVISELŐ	CÍMZETT	
A KÉRDÉS		
INDOKLÁS-ÉRVEK		
JAVASLAT		
AZ ELÉRT EREDMÉNY - A KAPOTT VÁLASZ - LÉNYEGÉNEK ÖSSZE- FOGLALÁSA (Elfogadható-e a magyarázat, született-e döntés, mire vonatko- zik az ígéret, van-e további teendő, mi maradt függőben, mi változott stb.):		
A szavazás eredménye		
IGEN	résztevők	<i>fő</i>
	érintettek	<i>fő</i>
NEM	résztevők	<i>fő</i>
	érintettek	<i>fő</i>

A CÍMZETT AKADÁLYOZTATÁSA MIATT
AZ ALÁBBI ÍRÁSOS VÁLASZT ADTA

Kelt: A címzett aláírása:.....

ÚJ FELADAT
(Mi a teendő: ki-mit-mikorra?)

Az adatlap lezárása
199.....évhónap

**III-IV. LISTA
(IGAZLÁTÓ)**

Sor- szám	A kérdés pontos megfogalmazása	A képviselő neve	A címzett neve	Kért idő (perc)	Kapott idő (perc)	Szavazás	
						IGEN *	NEM **
1.						*	**
2.						*	**

A III. LISTA (a kidolgozott kérdések) lezárása: 199.....évhónap A LISTÁT lezárta:

A IV. LISTA (szavazás utáni) lezárása: 199.....évhónap A LISTÁT lezárta:

*érintett **résztvevő

KÉPVISELŐK ADATAI (IGAZGATÓ)

Az iskola neve:

Az iskola címe:

Az Igazlító Nap időpontja: 199.....évhónapórátólóráig

A főkoordinátor neve, címe és telefonszáma: :

Sor- szám	Név	A man- dátum súlya	Levélcím, telefonszám	Szavazás			
				Igen		Nem	
				*	**	*	**
1.							
2.							
3.							
4.							
5.							
6.							
7.							
8.							
9.							
10.							
11.							
12.							
13.							
14.							
15.							
16.							
17.							
18.							
19.							
20.							
21.							
22.							
23.							
24.							

A kitöltés ideje: 199.....évhónap A kitöltő neve:

*résztvevő **érintett

ALAPADATOK AZ IGAZLÁTO NYILVÁNTARTÁSA

Az iskola neve:

Az iskola címe és telefonszáma:

Az iskolapolgárok száma:fő

A főkoordinátor neve, címe és telefonszáma:

Ki tud tájékoztatást adni?		
Név	Cím	Telefonszám

Az egyes listákon szereplő problémák száma

I. Lista:db

II. Lista:db

III. Lista:db

IV. Lista:db

A képviselőjelöltek száma:fő

tanár:fő

diák:fő

A képviselők száma:fő

tanár:fő

diák:fő

A címzettek száma:fő

tanár:fő

diák:fő

A résztvevők száma:fő

tanár:fő

diák:fő

A maradéktalanul megoldott problémák száma:

Az iskolából kivezető, továbbcímezett problémák száma:

Az igazlító szervezésének kezdete:

A következő igazlító tervezett időpontja:

Készült-e

- hangfelvétel igen - nem
- videofelvétel igen - nem
- jegyzőkönyv igen - nem
- újságcikk igen - nem
- elemző krónika igen - nem
- saját szabályvariáció igen - nem

Az Igazlító Nap időpontja

199.....évhónapórátólóráig

Az adatlapot
kitöltő neve

A kitöltés kelte

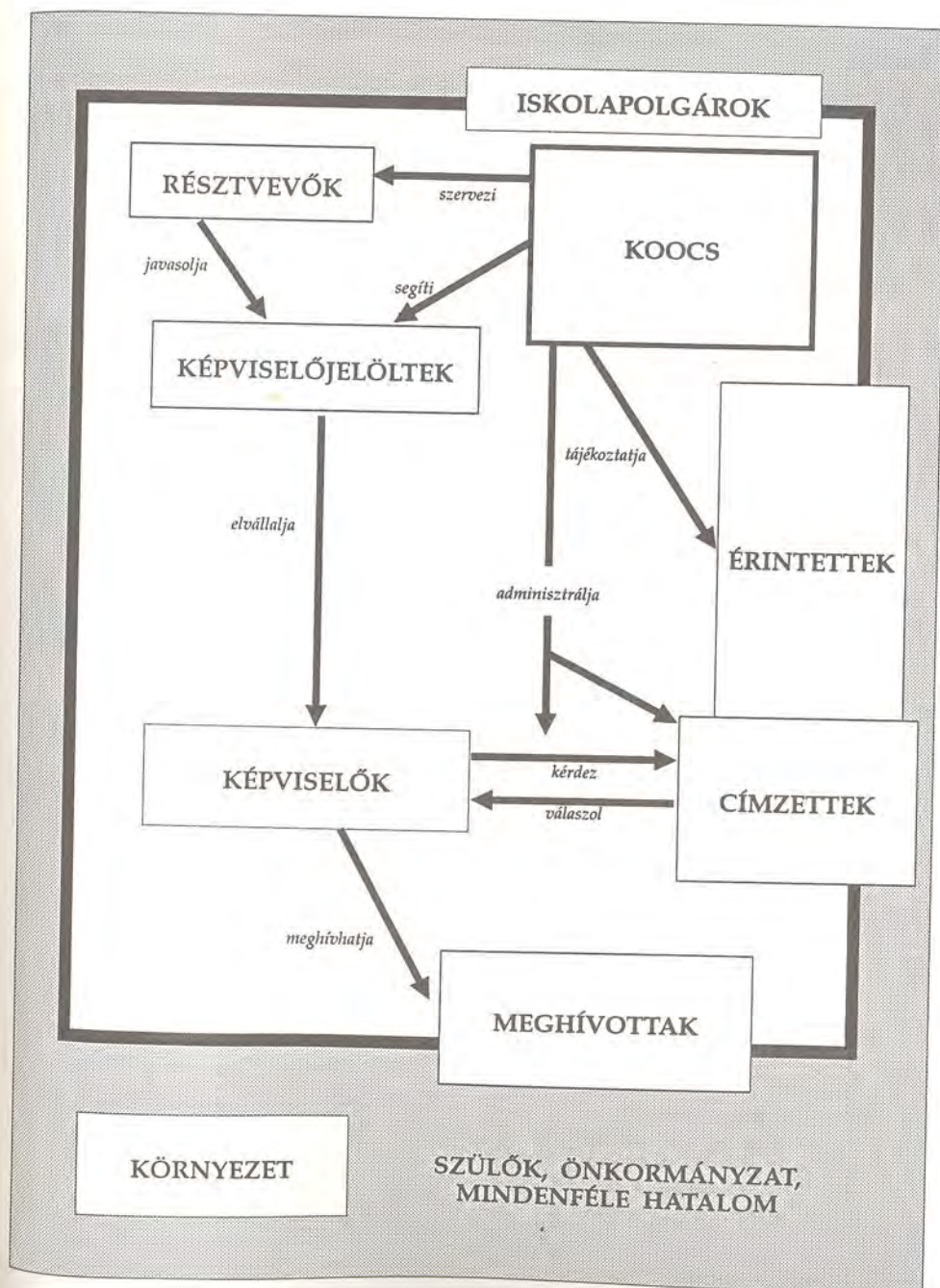
Postára adva az Iskolapolgár Alapítványnak 19.....évhónap

SÉMÁK, TÁMPONTOK A FOLYAMAT SZERVEZÉSÉHEZ

Az igazlító folyamata

1. A problémahelyzet felismerése
(„Gondok vannak”)
2. Előkészítő viták
(„Az igazlító kell?”)
3. A Koordinátor Csoport felállítása
(Vállalkozókkal)
4. Játékszabályok, forgatókönyv alkotása
(Mit lehet, hogyan, milyen sorrendben?)
5. Problémagyűjtő lapok kihelyezése, majd gyűjtése
 6. I. Problémalista összeállítása
(Minden felvetett probléma és a javasolt képviselő)
 7. II. Problémalista
(Az ügyet vállaló képviselők nevével. Kiderül, milyen ügyre van vállalkozó.)
 8. III.-IV. Problémalista
(A címzetteknek szóló kérdés, címzett neve, egyéb információ.)
 9. A címzetteknek szóló levél elküldése
 10. Az Igazlító Nap megszervezése
(Elsősorban a KOOCS munkája.)
 11. Az Igazlító Nap lebonyolítása
 12. V. Problémalista
(Az igazlító értékelése. A KOOCS állítja össze a résztvevők szavazatai alapján.)
13. A KOOCS értékelése a folyamatról és a folytatásról
14. Másodlagos folyamatok, amelyekben a korrekten szereplők elnyerik jutalmukat és/vagy fordítva.

Az igazlító szereplői

IGAZLÁTÓ A folyamat és szereplői	KOOCs	RÉSZT- VEVŐ	ÉRIN- TEIT	KÉPVI- SELŐ- JELÖLT	KÉPVI- SELŐ	CÍM- ZETT	MEGHÍ- VOIT	KÖR- NYE- ZET	ISKO- LA- POL- GÁR
1. A problémahelyzet felismerése									felfe- dezik
2. Előkészítő viták									megszer- vezik
3. A Koordinátor Csoport (KOOCs) felállítása	ha vállalja								vállalja?
4. A forgatókönyv, a játékszabályok kialakítása	elkészíti							érdekei sokat nyom- nakt	
5. Problémagyűjtés	meg- szervezi	problé- máját leírja							problé- máját leírja?
6. Az I. Problémalista összeállítása	össze- állítja			neve a lapra kerül				rá is vonat- kozik	
7. A II. Problémalista összeállítása	admi- nisztrál- ja				vállalja az ügy- képvisel- tétét				
8. A III-IV. Problémalista összeállítása	leírja				címzett- kere- sés, a kérdés pontos megfo- galma- zása, elküldi a leve- let	a meg- oldás lehető- sége vagy válasz van nála		potenciális címzett	
9. A címzetteknek szóló levél elküldése									
10. Az Igazlító Nap megszervezése	meg- szervezi				felké- szül rá	felké- szül vagy nem vállalja			esetleg segítő
11. Az Igazlító Nap lebonyolítása	ők a fő szer- vezők	ő bizto- san megnéz- heti, vé- lemé- nyezheti			képvi- sel, minősít	ha vállal- ta, vála- szol	a kép- viselőt segíti vagy a KOOCs vendége		esetleg néző
12. Az Igazlító Nap értékelőlistájának összeállítása szavazás alapján	leírja, összesíti					minősít- tik a szerep- lését			
13. A KOOCs értékelése, a folytatás megfogalmazása	belső „zárás”								
14. „Másodlagos folytatás”, következmények	a ta- pasz- talatok, a koc- kázat- vállalás elő- nyei, hátrá- nyai				siker esetén szemé- lyes siker is	jól admi- nisztrál- hatóan megmé- retődik, esetleg szemé- lyes siker		a foly- tatás potenci- ális színtere	az igaz- lító si- keré- nek, kudar- cának „élve- zete”

Problémakezelő az igazlító folyamatához

1. A probléma legfontosabb elemeinek vázlatos meghatározása.
(Minél konkrétabb, annál jobb.)

2. A cél megfogalmazása
(„Mikor, milyen feltételek teljesítése esetén tekintem megoldottnak a problémát?”)

3. A megoldáshoz szükséges, meglévő és hiányzó feltételek összegyűjtése

4. Az igények, kérdések címzettjeinek megkeresése
(Mi jár és mit kérhetünk?)

5. Feladattisztázás
(Ki, mit, mikorra?)

6. Ellenőrzés, értékelés
(Minek alapján, milyen követelményekkel ellenőrizhetsz?)

7. Névsor a résztvevőkről

8. Képviselők, nyilatkozók hivatalos listája

SEGÍTSÉG A KÉPVISELŐKNEK

A kiemelt problémakörök áttekintésével, értelmezésével kapcsolatban a következő kérdéseket javasoljuk megválaszolni:

1. Mi a probléma elsődleges oka?
(Ami a legnyilvánvalóbb)
2. Az okok milyen más, rejtettebb okokból következnek?
(Másodlagos okok)
3. Milyen hatásai vannak a problémának?
(A pozitív és negatív hatásokat egyaránt számbavenni.)
4. A nyilvánvaló hatásokon kívül milyen további következmények, hatások léteznek?
(A másodlagos hatások)
5. Kik lehetnek a szövetségesek a probléma megoldásában?
6. Milyen indítékai lehetnek ehhez a szövetségeseknek?
7. Ki tudna a legkisebb energiabefektetéssel segíteni?
8. Mi gátolja a probléma megoldását?
9. Miért nem oldották meg eddig a problémát?
10. Kinek jó az, hogy létezik ez a probléma?
(A probléma változik)
11. Kinek közömbös teljesen ez a probléma vagy megoldás?
12. Ki számít „ellenségnek” a probléma megoldásában?
13. Ehhez milyen indítékai, érdekei fűződnek?
14. Létezik-e a probléma valamilyen sikeres, ismert megoldása?
15. A probléma megoldása milyen újabb problémát okoz?

Melegen ajánljuk a képviselők felkészüléséhez a következő könyvet: Dr. Kindler József–Dr. Klein Sándor–Dr. Papp Ottó–Dr. Tibay György: A kreativitást növelő módszerek alkalmazása. Bp., 1980. Budapesti Műszaki Egyetem Mérnöktovábbképző Intézet.

ILLUSZTRÁCIÓK

HARMINC KÉRDÉS - HARMINC VÁLASZ. TÁMPONTOK AZ ÉRTELMEZÉSHEZ

1. A koordinátornak vajon szó szerint kell-e résztvevő kérdését kiírni a falívré?

Igen. Feltétlenül szó szerint.

2. S mi van akkor, ha a kérdés nyilvánvalóan szándékos idétlenkedés vagy akár trágárság?

A szabályok közé föl lehet venni, hogy miután a koordinátor függeszti ki a kérdések listáját - s így mindenért, ami a falívrén van, felelősségre vonható -, joga van cenzúrázni. De ekkor - nehogy nyakló nélkül mindent kihagyhasson, ami neki nem tetszik - az I. Lista végére oda kell írnia, összesen hány kérdést fektetett el. S ezt a kupacot minden résztvevőnek joga van megnézni, s a koordinátornak kérésre - ha résztvevő kéri - meg kell mutatnia.

3. Mi van akkor, ha valaki nem tudja határidőre leadni a kérdését?

Nem vehet részt a játékban. (Hacsak valaki nem jelölte képviselőnek.)

4. Mi van akkor, ha egy képviselőcsoport nem adja le határidőre a listát, például azért, mert a képviselők nem tudnak megegyezni, hogy mi kerüljön rá, mi maradjon ki?

Kíméletlenül kimarad a játékból az összes náluk lévő kérdés.

5. Mi van akkor, ha egy címzett, például az egyik tanár gorombán elutasítja a felkérést, hogy vegyen részt a fórumon? Vagy azért hártja el a meghívást, mert valóban nem ér rá? Esetleg valótlan okokra hivatkozik?

Legalább két következményt kell számbavenni:

- A neki címzett kérdésre ekkor biztosan nem lehet érdemi választ kapni. De azért a kérdés az Igazlító Nap révén nyilvánosságot kap. Ha a nyilvánosság nyomása nem elegendő ahhoz, hogy érdemi reakciók induljanak, a kérdés legalább „készre van csinálva”. (Amennyiben a címzett akadályoztatás miatt nem tud jelen lenni, írásban is válaszolhat.)
- Mivel a koordinátor az Igazlító Napon szó szerint ismerteti, hogy ki miként hártotta el a meghívást, ha az indoklás minősíthetetlen vagy valótlán - ennek ódiomát az fogja viselni, aki így reagál. Másrészt - ismét csak a nyilvánosság nyomása miatt - feltehetően az ilyen típusú elhárítások száma valószínűleg csökkenő tendenciát fog mutatni.

6. Mi van akkor, ha egy résztvevő meg akarja beszélni az ügyét a képviselőjével?

Természetesen megteheti. Az anonimitás (névtelenség) lehetőség, de nem kötelező. (Sőt! Melegen ajánljuk, hogy a résztvevő - hacsak nincs nyomós oka arra, hogy kiléte rejtve maradjon - már a kiszemelt képviselőjelölttel is konzultáljon. Legalább azt kérdezze meg, vállalja-e az ő ügyét. Ha ezt nem teszi meg, csak magát okolhatja, ha az ő problémája már az első fordulóban kiesik.)

7. Van-e arra lehetőség, hogy az ifjúsági, illetve diákparlamenteket az Igazlító Nap logikája szerint szervezzük?

Van. Sőt, igen-igen racionális ötletnek tartjuk.

8. Hol volt az első Igazlító Nap?

Debrecenben, a Tóth Árpád Gimnáziumban, Kerecsen Józsefné segítségével.

9. Mikor lehet Igazlító Napot tartani? Kell-e hozzá tanítási szünet?

Akkor tartható, ha és amikor nem ütközik az iskola belső rendjébe. Valóban van olyan ötlet (s nemcsak diákoknak jutott eszébe), hogy erre a napra tanítási szünetet kell kérni. A javaslatunk az, hogy nem igazán szerencsés az Igazlító Nap honosítását ezzel kezdeni. De azért megtartható az iskola hagyományos diáknapján. Ha sikerül jól előkészíteni. - Ennél praktikusabb, ha például péntek délutánban (vagy akár a szombatban) gondolkodtok.

10. Ha nekünk nem tetszik ez az egész, mekkora a veszély, hogy előbb-utóbb mégis ránk kényszerítik ezt a cirkuszt? (Mert ismerjük azt a figurát, hogy önkéntes csatlakozás!)

Egy hajszállal sem nagyobb, mint annak a veszélye, hogy valamelyik iskola - mert most ez kell, mert most ez az „elvárás” - fölülről létrehozza az ún. önkormányzatot. Aztán lehelgeti belé a lelket. (S ez még mindig jobb, mintha lelket verne bele.) Komolyra fordítva a szót, ennél jóval kisebb a veszély, mivel maga az igazlító mechanizmusa olyan, hogy ezt nem lehet alibiből működtetni. Az ugyanis már látványos komédia lenne. Meg persze sokkalta munkaigényesebb annál, hogy érdemes lenne a látszatok termelését ezzel végezni, hiszen sokkal kevesebb befektetéssel „mozgatható” rutinok is léteznek.

11. Nem eshet-e bántódása a koordinátornak? Vagy az egyes képviselőknak?

Miután szerepük közéleti szerep - eshet. Csakhogy sokkal kisebb ennek a kockázata, mint bármelyik ma működő formában. Nézzük először a koordinátort, hol találkozhat taposóaknával, „apró” pofonokkal?

- kiír valamit, amit nem kellene;
- nem ír ki valamit, amit kellene;
- magára haragít néhány képviselőt, mert hajthatatlanul betartja a határidőket;

- felingerel 1-2 címzettet, mert valóban ismerteti (bár kommentár nélküi) nyers vagy valótlan okokra hivatkozó elutasításukat a fórumon;
- ingerültséget (s ennek megfelelő intenzív pedagógusi figyelmet) von magára pusztán azzal, hogy becsülettel elvállalta, s tisztességgel ellátta a koordinátori feladatokat.

Vegyük leelőre a legkeményebbet. Igenis vannak olyan iskolák, ahol ilyen vagy hasonló játékhöz az igazgatónak még a pozitív semlegessége sem nyerhető meg. Véleményünk szerint itt legföljebb a diákok és néhány pedagógus korlátozott nyilvánossága előtt rendezhető meg az Igazlító Nap. Sok múlik persze azon, hogy a diákönkormányzat vagy valamelyik diákszervezet mekkora szerepet vállal az egészben, s valamelyik felnőtt segítő vagy pedagógus mennyit képes és mennyit hajlandó segíteni. A fenyegetettséget jelentősen mérsékelni lehet körültekintően szervezett nyilvánossággal. (Gondolatok például a meghívottak ügyes és szerencsés megválasztásának lehetőségére.) Még egy megjegyzés idekívánczokzik - s ez már egy az egyben a képviselőre is vonatkozik. Ha beszáll egy-két pedagógus, akkor nagyon támaszkodni kell az ő jóval érettebb élettapasztalatukra, s főként a testületen belüli hatalmi viszonyokból nagyságrendekkel megbízhatóbb eligazodási képességeikre.

Összefoglalóan azt a homályos bölcsességet tudjuk hangsúlyozni, hogy kockázat nélkül nem megy, hogy a demokrácia fejlesztése is csak akkor lehet sikeres, ha a borotvaélen táncolást a résztvevők ott végzik, ahol a borotva van. Vagy (ronda képzavarral) a kompromisszumokat ott kell hozni, ahol a mesgye határa húzódik, ahol a lehetséges (kívánatos jövő) érintkezik és elválik a ténylegestől (attól, ami van). A közvetlen haszon ilyenkor sem lebecsülhető, csak elszomorítóan kicsiny - mégis megéri, hiszen nem akármilyen tanulási lehetőség.

12. Személyesen nekem mi hasznom lehet abból, ha résztvevőként beszállok?

Attól függ, van-e valamilyen sérelmed, amit eddig nem tudtál orvosoltatni, attól függ, van-e valami, amit akarsz, amit szeretnél megvalósulva látni vagy akár megvalósítani. Ha ilyenek nincsenek, úgysem veszel részt az egészben. Még annyira sem, hogy 5-6 percet fordítasz egy papírlap kitöltésére.

Ha van valami, ami gondot okoz neked, akkor a „játék” esélyt ad arra, hogy az megoldódjék, de arra is van lehetőség, hogy a megoldásban részt vegyél.

S függetlenül attól, hogy a dolog (amit szeretnél), bejött-e vagy nem, végre igazán gyakorolhatod, tanulhatod, ellesheted az igazság érvényesítésének fortélyait. Részt vehetsz önmagad állampolgárrá változtatásában.

13. Tegyük föl, elvállalom, hogy képviselő legyek. De van (mondjuk) 27 rámbízott ügy. S mi van akkor, ha csak azzal a kettővel foglalkozom, amit én is fontosnak tartok?

Vagy helyesen döntöttél, vagy nem. „Választóid” mindenképpen annak alapján alakítják rólad alkotott véleményüket, hogy Te miként cselekszel. De természetesen jogod van mérlegelni és dönteni.

14. Mi van akkor, ha valaki olyan kérdést fogalmaz meg, s az rá is kerül a listára, ami hitelrontásra, illetve rágalmazásra is alkalmas feltételezést tartalmaz? (Például „Igaz-e, hogy K. tanár úr már egy éve hazavitte az iskola lemezjátszóját?”).

Ha a tény igaz, akkor éppen itt az ideje, hogy valaki szóvátegye. Ha a tény nem igaz, de a szóbeszéd járja, akkor még mindig jobb K. tanár úrnak a nyilvánosság előtt válaszolni, mint szenvedni a háta mögött és mégis ellene folyó pletykáktól.

Ha a tény nem igaz, s szóbeszéd sincs, hanem éppen a kérdező szándéka, hogy így indítsa el a pletykát, akkor kellemetlen, sőt talán vérlázító is K. tanár úr számára, viszont a dolog elrendeződik azzal, ahogyan és amit válaszol.

Akkor van igazán gubanc, ha a kérdés szerepel az I. és a II. Listán, de aztán kihullik. Erre vonatkozóan az a javaslatunk, hogy az ilyen esetek kivédése érdekében a koordinátor tartalékoljon időt, s ha a sértett fél tisztázni akarja az ügyet, kerüljön föl a IV. Listára bejelentett hozzászólóként. Valójában a meglapuló rosszakarat itt önmaga képviselőjévé teszi a sértett felet.

15. Mi van akkor, ha nagyon kevés vagy éppen túlságosan sok kérdésed gyűlik össze?

Azt, hogy mennyi a kevés, azt a szabályok döntenek el. Ha ebben az értelemben kevés a kérdés - nincs Igazlító Nap.

Ha sok, akkor ez az iskola helyzetét, a diákok és tanárok gondjait tekintve bizony komoly hiba (már amennyiben a sérelmek és nem a javaslatok miatt sok a kérdés).

Tanulási-gyakorlási szempontból viszont kifejezetten öröndetes a kérdések túladása. Azért is, mert itt ki-ki saját bőrén fogja megtapasztalni, hogy nem valamiféle rendíthetetlen hatalom centrifugálja a kérdéseket, osztja föl a világot fontosra és kevésbé fontosra. A helyzet közvetlenül megélhető - s ezúttal nincs Maxwell-féle démon, szeszélyes és kiismerhetetlen felsőbbség, akít részrehajlással, érzéketlenséggel lehet vádolni.

Magyarán, ha egy bizonyos küszöbérték fölé emelkedik a kérdések száma, akkor az érdekartikuláció mellett (még hozzá egyre intenzívebben) belép az érdekütköztetés és érdekegyeztetés fokozott szükségessége is. Mégpedig horizontálisan. Aztán persze nemcsak a napon lehet problémákat oldogatni. Az a fő, hogy sikerül-e a kérdést „készre” csinálni, kidolgozni és jól megfogatni.

16. Mi van akkor, ha egy jelölt nem vállalja a képviselőséget?

Ha a „választó” (a résztvevő) meg sem kérdezte - semmi. „Csak” kiesik a kérdése. Ha a jelölt igit mondott, s aztán mégis kiszállt, az bizony egy személyes viszony fagyhalála. Amennyiben ennek híre is megy, az már kemény história. Itt ugyanis már a szavahihetőség rendült meg. Nagy ár a szószegésért, de ez az ár.

17. Mi történik, ha valamelyik képviselő az Igazlító Napon túllépi az idejét?

Nem lépheti túl. A koordinátornak meg kell vonnia a szót. Ha ehhez túl puha, akkor baj van. Képes tönkretenni az egész játékot tétova engedékenységgel. De akkor hiba van a kiválasztással is. (Nyilvánvaló, hogy nem ez az egyetlen pont, ahol a koordinátor szétejtheti a folyamatot. Bizony ő kulcsfigura. Nem rajta áll, de rajta bukhat a játék).

18. Megteheti-e a képviselő, hogy a rábízott ügyeknek csak egy részét viszi tovább?

Megteheti.

19. Ha egy résztvevő az adatlapon feltünteti azt is, hogy kinek címzi a kérdést, eltérhet-e ettől a képviselő?

Itt is a szabály dönt. A szabály kötelezheti a képviselőt, hogy a javasolt címzettnek tegye föl a kérdést, de szabad kezét is adhat. A tapasztalat az, hogy tippeket adni hasznos, előírni kockázatos.

20. Van-e valamilyen jogköre, felhatalmazása magának a fórumnak?

Nincs. Kezdeményezhető, hogy legyen. A kezdeményezés akár Igazlító Napra megfogalmazott kérdéssel is indítható. De kérdésenként jogos és hasznos hivatkozni az Oktatási Törvény 90.§-ára.

21. Lehetséges-e, hogy egy (vagy több) tanár résztvevőként kérdést tesz föl diáknak? (Tehát a címzett diák.)

Természetesen.

22. Van-e olyan jogszabály, ami tiltja a játékot?

Nincs.

23. Miért nem lehet a kérdéseket például egyszerűen egy folyosóra kitett ládába gyűjteni?

Hogyne lehetne. Ha ehhez elegendően magas kultúra jellemzi az iskolát. Csakhogy tömegesen hallani a diákoktól, tanároktól, hogy vannak, akik almacsutkát dobnak a ládába, mások a rágógumit nyomják bele stb.

24. Mi van akkor, ha olyan ügyről van szó, ami az iskolában nem oldható meg? Például a művelődési osztályra, vagy arra az agronómusra tartozik, aki az őszi közhasznú munkák idején rendkívül segítőkész volt (vagy éppen majdnem mindig részegre itta magát)?

Semmi akadály, hogy akár címzettként, akár meghívottként meginvitálja a koordinátor, illetve a képviselő.

25. Milyen lépéseken keresztül valósítható meg az Igazlító Nap?

Nincs legjobb és egyedül üdvözítő eljárás. Meg kell nézni néhány konkrét esetet, s ki kell találni a saját változatot. Mindenkinek módja van mások tapasztalatain okulni, de ez nem korlátozza azt a „jogot”, hogy bárki tanulhat a saját kárán. Az Iskolapolgár Alapítvány jónéhány dokumentumot és videofelvételt összegyűjtött már. Azokból is lehet tanulni.

26. Mi történne, ha olyan kérdéseket is össze lehetne gyűjteni, ahol sem a résztvevő, sem a képviselők nem tudják eldönteni (vagy kinyomozni, meghatározni), hogy ki legyen a címzett?

Valószínűleg, ha feloldanátok a címzésre vonatkozó szigorú szabályt, sokkal-sokkal több kérdés (probléma, javaslat) gyűlne össze. Pedig nem feltétlenül az a cél, hogy minden (vagy csaknem minden) problémát össze kell gyűjteni. Pontosabban ez csak a cél egyik része. A másik legalább ilyen fontos. Az tehát, hogy az érezhető, alig-alig tapintható, elmosódó körvonalú sejtésektől, kényelmetlen benyomások szintjén megfogalmazható rossz érzésektől vagy a felvillanás értékű kósza ötletektől el kell jutni a pontosan definiált, hiánytalanul meghatározott feladatokig (kinek, mit, mikorra...), s ezen keresztül a megoldásig.

No persze van valami esély arra, hogy a feladattá pontosításban, a feladat meghatározásában is lehet számítani a kollektív bölcsességre, a társak segítségére – lehetséges tehát munkamegosztás a címzések kialakításában is. Csak azt ne felejtsetek el, hogy ennek veszélye is van. Hiszen az ilyen munkamenet nagyon nagy hibaszázalékkal dolgozik. Valahogy úgy: „ez elment vadászni, ez meglőtte, az hazavitte...”

Konkrét javaslatunk tehát az: ha túl szigorúnak találjátok a címzés előírását, mert emiatt nagyon sok valódi probléma kihullik, módosítható a szabály. Azaz listázhatók a címzetlen kérdések is, de ezek akkor is külön listán fussanak. S például önkéntes jelentkezők pótképviselőként kérhesenek időt a fórumon, ha vállalkoznak a címzésre. Vagyis a fórumra ne juthassanak be hiányos kérdések. (Szombathelyen Füzessy Tamás kiváló áthidaló megoldást talált ki.)

27. Hogyan lehetne, lehet-e jobban felkészíteni a képviselőket, a képviselőcsoportokat?

Ez roppant fontos kérdés. A válasz is több fokozatú.

A legalacsonyabb szintű felkészítés az, ha valaki mindössze az adatlap minimális kitöltésére vállalkozik. Tehát a képviselőjelölt nevét írja rá, s a kérdés (pontos és tömör) leírására vállalkozik. Őszintén szólva még ezen belül is bőven vannak fokozatok. Hiszen ha sikerül a kérdést blickfangosan (egyszerre érzékletesen és frappánsan) megfogalmazni, kétségtelen, hogy szívesebben vállalja a képviselő, könnyebb a céltábláig ellőni, hiszen a hatásos nyelvi köntös viszi a mondanivalót. – Azt hiszem e tekintetben is van mit megtanulni.

A felkészítés második fokozata, amikor a résztvevő az adatlapot teljesen kitölti – de legalább több információt visz föl, mint amennyi minimumként van előírva. Nyilván a képviselő számára az indoklás jelenti a legnagyobb segítséget. Talán mondanom sem kell, hogy itt ismét lényeges különbségek lehetnek aszerint, hogy a kiegészítő információk papírra vetésekor ki-ki mennyire összeszedett és körültekintő.

Harmadik fokozatnak nevezhetjük azt, amikor a résztvevők – legalább a saját képviselő szintjén – kilépnek a névtelenségből, s nemcsak megkeresik, beszélnek vele, hanem megbeszélik a problémát, közösen latolgatják az érveket, az „elővezetés” legszerencsésebb módzatait, keresik az átütő erejű megformálásokat (prezentáció).

A képviselők felkészülésének negyedik szintje, amikor maguk a képviselők (illetve egy-egy képviselő) aktív módon bevonják a résztvevők erre vállalkozó csoportjait a közös gondolkodásba. Magyarán, további támogatásokat kérnek. Például ha az általuk vállalt kérdés – tartalmát tekintve – probléma (tehát nem javaslat), akkor akár szóban, akár írásban kérhetnek további információkat. Nagyon sokat segítenek nekik, ha a probléma megfogalmazói arra is vállalkozhatnak, hogy hasonló tömörséggel és egyértelműséggel azt is leírják (elmondják), hogy mikor tekintik a problémát megoldottnak.

Elvileg egyébként semmi akadályja annak, hogy a problémagyűjtő lapokra (mint minimumkövetelmény) felkerüljön a probléma felvetője által kívánatosnak tekintett célállapot. („Mikor tekinted megoldottnak?...”). Vagy az a változat is életképes lehet, hogy azt kell felírnia (vagy elmondania) a résztvevőnek: melyek a megoldáshoz szükséges, ám hiányzó feltételek.

Még egy utolsó megjegyzés feltétlenül idekíváncozik: semmi sem tiltja, hogy a címzett ugyanígy, sőt akár ugyanebből készüljön fel.

28. Miért nem szerepelnek a jelenlegi változat problémagyűjtő lapjain ezek a kérdések – hiszen nagyon is ésszerűnek tűnnek?

Elsősorban azért, mert a kipróbálásra, módosításra ajánlott jelenlegi változat is sok diák (sőt pedagógus) számára – máris túlságosan „bürokratikusnak”, ridegen formalizáltnak tűnik. Hiába, hogy ezek nélkül az alapvető tények nélkül legfeljebb a jószándékú hályogkovácskodásra van esély, oly nagymértékű a kialakult és ma már természetesnek tekintett felszíniesség, igénytelenség, slendriánság saját (vagy akár köz)ügyek kezelésében, hogy nemcsak berzenkedést, hanem sokszor riadalmat, sőt elborzadást vált ki az emberekből, ha módszeresen akarunk csinálni valamit a megszokott jószándékú rögtönzések helyett. (Pedig már Kunta Kinte is így fohászott: „Bízzunk abban, hogy kevesebbet ártottál, mint amennyit használni akartál.”)

Száz szónak is egy a vége – azért nem javasoljuk a többet tudó, szisztematikusabb adatlapokat, mert attól félünk, hogy az első reakció az elutasítás lenne, s akkor már mindegy, hogy a fürdővízben micsoda gyerek van, hiszen úgyis kiöntik (kiöntenének). Az persze egészen más, ha akár csak egy olyan képviselő akad, aki eszerint a logika szerint szervez önmaga számára felkészítést.

Összefoglalva: vannak a jelenlegi problémagyűjtési módszernél sokkal hatékonyabbak, de ezek honosításának, az általuk történő használatának csak akkor van valódi esélye, ha menetközben élesen megtapasztalják önmagukat korlátait, illetve a módszer gyenge pontjait, s tovább akartok lépni.

29. Lehet-e valahol tanulni ezt a gondolkodásmódot, ezeket a módszereket és technikákat?

Igen. Elsősorban az Országos Diák Unió képzéseiben és pedagógus-továbbképzéseken.

De bőven van lehetőség önképzésre is. Jó példája ennek a debreceni kezdeményezés. Itt egyebek mellett management módszereket, csoportos alkotástechnikákat sajátítanak el az érdeklődő diákok.

Egy-egy házi vezetőképzés is sokat tehet a felkészítésben. S természetesen el lehet kezdeni úgy is, hogy olvastok... Vagy az Iskolapolgár Közéleti Alapítványhoz fordultok. Vagy ha megkeresitek az Egyesület a Diákönkormányzatokért nevű szervezetet.

30. Akárhonnan nézem, a pedagógusoknak, a testületnek – ha tisztességes kivitelezést akarnak – igen komoly pluszterheket jelenthet az Igazlító Nap megvalósításának támogatása. Nekik milyen kézzelfogható hasznuk származhat a befektetett munkából?

A problémák és javaslatok ismétlődő összegyűjtése természetes és kínálkozó bázist teremt az iskola számára, hogy feladatterveket készítsen, hogy nevelési tervét (egyéb terveit is) konkretizálja. Az iskola közvéleményét foglalkoztató kérdésekről megbízható, részletekbe menő és folyamatos tájékozottsághoz juthatnak. Mégpedig úgy, hogy az ezekhez való hozzáférés mindenki számára ugyanolyan lehetőség. Márpedig a demokratizálás elsősorban szükséges előfeltétele éppen ez – mindenki ugyanazokból az információkból „dolgozhat”.

Ezenkívül az Igazlító Nap kölcsönösen (tehát minden résztvevő számára) ígér (mert tartalmaz) előrelépést mind a bizalom erősítésben, mind a képesség erősítésben. Képes visszaállítani és emelni is a szereplők hitelét. Képes a tudást „működtetni”, teljesítményképesé tenni... S még jónéhány további érv szól a bevezetés-próbálgatás-kipróbálás mellett. S nyilván ellene is.

Éppen ezért a testületnek ugyanúgy, mint az egyes pedagógusoknak és diákoknak végig kell gondolniuk a ráfordítás/megtérülés mérleg mindkét oldalát, s dönteniük csak ezután ésszerű. Még akkor is, ha az igazlító valószínűleg számos olyan nevelési és működést javító eredményt képes produkálni, amit a ma használatos eljárások nem nyújtanak, noha az iskolával szembeni társadalmi megrendelés „követel” rovatában nagyon hosszú ideje megtalálhatók.

Vagyis az igen-nem döntés előtti mérlegeléskor gondolni kell arra is, hogy van-e (s ha van: mi az), olyan alternatív módszer, ami kevesebb befektetéssel hozni képes mindazt, amit az igazlító nyújtani tud.